

UTDRAG AV

STATSMINISTERENS FOREDRAG PÅ LANDSMØTET FOR NORSK FORBUND FOR
ARBEIDSLEDERE OG TEKNISKE FUNKSJONÆRER, FOLKETS HUS
TORS DAG 26. OKTOBER 1978 KL. 1430.

Vi har trodd - noe forhastet og uriktig viste det seg
seinere - at massearbeidsløshet var noe som hørte historien til.
Vi trodde at den fulle sysselsetting kunne opprettholdes over
lengre tid, både fordi arbeiderbevegelsen i industrilandene
nå var en langt sterkere maktfaktor bak dette kravet, og også
fordi økonomer og politikere visste mer enn tidligere om
hvordan en slik politikk skulle sikres.

Men vi tok feil. Vi tok alle feil, i alle land, i alle
partiér og alle næringsgrupper. Tallenes mørke tale bekrefter

- 2 -

dette. Det er i dag om lag 17 millioner mennesker som går uten
arbeid i de vestlige industrilandene.. Omtrent slik har for-
holdene nå vært i flere år. Og det er små utsikter til at vi
vil kunne få noen bedring i 1979, og trolig heller ikke i 1980.

En arbeidsløshet av dette omfang ville, hvis den også
hadde rammet Norge, betydd at vi ville hatt om lag 100.000
ledige. Tallet ligger nå som kjent på omkring 20.000.

Vi har som et av de meget få vesteuropeiske land, klart å
stoppe massearbeidsløsheten ved landets grenser. Dette har vært
en målsetting for Regjeringens politikk. Gjennom et stort antall
politiske virkemidler og tiltak har vi lyktes i å holde
hjulene bedre i gang enn i nesten noe annet land.

Den internasjonale økonomiske krise vi nå er inne i, ble opprinnelig vurdert som et kortvarig tilbakeslag. Hele den internasjonale økonomiske ekspertise stod bak en slik vurdering. På denne bakgrunn mente Regjeringen at det var en nødvendig og riktig løsning å bruke betydelige midler av landets økonomiske ressurser til å sikre jobber for alle.

Men det kostet. Alt i alt har staten i de siste 3 år brukt 6.700 millioner kroner til låne- og støttetiltak og kapitaltilskott til norsk industri. Hertil kommer ca. 1.500 millioner kroner i garantier.

Bevilgningen til låne- og støttetiltak og kapitaltilskott utgjør gjennomsnittlig for hele industrien 5-6.000 kroner pr. årsverk i årene 1976-78. For dem som er sysselsatt med nybygginger i verftsindustrien utgjør beløpet 35-40.000 kroner

pr. årsverk.

Det dreier seg altså om store beløp. Men jeg vil understreke at midlene er disponert i en planmessig politikk for å sikre sysselsettingen.

Da det i fjor ble klart at vi stod overfor en lengre og mer dyptgående internasjonal krise, ble det samtidig klart at vi kunne ikke føre videre sysselsettingspolitikken på samme måte som vi hadde gjort inntil da. Det ville ført landet opp i en situasjon hvor vi ville ha risikert å miste styringen i den økonomiske utvikling. Og vi ville kunne opplevd problemer i forbindelse med landets økonomiske uavhengighet i forhold til internasjonale kapitalmarkeder.

Ingen ansvarlig regjering kan føre et land inn i en slik situasjon.

Derfor måtte vi skape et nytt grunnlag for en politikk som kan bringe landet mest mulig usåret gjennom den krevende perioden vi nå er inne i. Det vanskeligste og mest påtrengende behov har vært å redusere økingen i priser og kostnader i Norge. Vi har i de siste par år opplevd det smertefulle at fordi priser og kostnader i Norge har økt mer enn i de landene vi konkurrerer med, har norske bedrifter tapt andeler av sin avsetning internasjonalt og i Norge.

Fordi vi har økt våre inntekter så raskt, men også fordi vi har hatt en så høy sysselsetting, har presset på våre kostnader blitt for stort. Det positive ved denne utviklingen er naturligvis at folk i Norge har hatt gode år, med betydelig større øking i sine reelle inntekter enn de aller fleste andre land i Europa. Den nye jamstillingspolitikken i jordbruket

er én del av dette. Den sterke realinntektsveksten i industrien er en annen del. I årene fra 1974 til 1977 økte norske industriarbeidere sin reelle kjøpekraft med om lag 16 %. I Sverige og i Vest-Tyskland var økingen 7 %, i Danmark 12 %, mens realinntektene i Storbritannia i disse årene gikk ned med 2 %.

Men vi kan ikke i det lange løp fortsette en slik vekst i inntekter, når det innebærer at produktene våre etter hvert blir for dyre.

Derfor står vi nå overfor det enkle, men i praksis krevende valg. Enten å sette en effektiv sperre for videre vekst i priser og kostnader og på den måten kunne trygge arbeidsplassene i utsatte næringer, eller å ta ut inntektsøkinger og samtidig prise oss ut av markedet, slik at vi må

akseptere at et stort antall norske industriarbeidere mister jobbene.

A treffe valget for en regjering gått ut av Arbeiderpartiet er enkelt. Men å sette i verk de nødvendige tiltak for å følge opp dette valget er i praksis ikke bare enkelt. Den frie forhandlingsrett er en av de grunnleggende faktorer i vårt demokratiske samfunn. Det er derfor ikke enkelt for Regjeringen å måtte gripe til et tiltak hvor denne rett blir suspendert i vel 1 år fram til utgangen av 1979. Men når vi ser at hele den mekanismen vi har for å fastlegge inntekter og priser i industri, i jordbruk, fiske og varehandel, ikke greier å skape den tilpasning av inntekts- og kostnadsutviklingen som er nødvendig for å holde sysselsettingen oppe, har ikke Regjeringen kunnet se noen annen løsning enn den som er truffet.

Nå vil kanskje noen spørre om pris- og inntektsstoppen er en slags garanti for at ingen lønnstaker vil bli sagt opp eller permittert i den aktuelle perioden. Jeg skulle ha ønsket at problemene hadde vært så enkle at jeg kunne gi en klar og ubetinget garanti for dette.

Men de økonomiske problemene knyttet til arbeidsløsheten ute i Europa og Nord-Amerika er såpass alvorlige og vanskelige at vi ikke kan løse dem automatisk bare med slike generelle tiltak. Videre må vi akseptere at kostnadsutviklingen i Norge gjennom de siste par årene er kommet såpass i utakt med resten av industrilandene at vår konkurransesituasjon i en del næringer er kritisk. Det vi tar sikte på gjennom inntektspolitikken i det kommende år, er å vinne tilbake noe av vår konkurranseevne.

Enkelte skanser er tapt. Enkelte norske bedrifter som arbeider i internasjonal konkurranse vil i dag måtte konstatere at de ikke er konkurransedyktige.

Vi må derfor godta at vi i tillegg til hovedlinjen i sysselsettingspolitikken, med å bevare og trygge eksisterende arbeidsplasser, også må være forberedt på å ta omstillinger på slike områder hvor vi ikke er konkurransedyktige nok.

Vi må se i øynene at vi ikke kan opprettholde det antall arbeidsplasser som vi i dag har i skipsbyggingsindustrien og enkelte andre bransjer. De utredninger som har vært foretatt, og hvor representanter både for myndigheter, bedriftsledelse og de ansatte har vært med, bekrefter dette.

I verkstedindustrien i Norge er det fortsatt et stramt arbeidsmarked med liten ledighet og mange steder mangel på folk. Jeg tror det er vanskelig å unngå at vi i det kommende året får større bevegelse på dette arbeidsmarkedet enn vi tidligere har vært vant til.

Til slutt vil jeg gjerne illustrere noe av størrelsesordenen ved de samlede omstillingsproblemer som norsk økonomi står overfor. Vi regner alt i alt med at vi i 1979 skal kunne greie å opprettholde vår samlede levestandard på om lag samme nivå som i år, hvilket vil si også om lag på samme nivå som i fjor. Noen grupper vil få en reell bedring i kjøpekraften av sin inntekt. Det gjelder i første rekke minstepensjonistene, det gjelder også barnefamilier med lave inntekter.

For den store masse av inntektstakere med vanlige inntekter, vil den samlede kjøpekraften bli om lag som i fjor, men for alle som ligger over gjennomsnittet vil vi til neste år som i år måtte se en nedgang i den reelle inntekt.

Med andre ord, uttrykt i den samlede levestandard er ikke våre omstillingsproblemer vanskeligere enn at vi skal forsvare den tross alt meget høye standard som vi nå befinner oss på. Men dette forutsetter at alle retter seg etter prinsippene i den inntektspolitikk som det er lagt opp til. Hvis noen som måtte ha muligheter for det, bryter ut, vil lett andre følge etter. Da vil vi fort miste den muligheten vi har til å igjen gjøre våre eksportindustrier så konkurransedyktige i framtiden som de har vært tidligere, og som de må

være for å gjøre det mulig å holde full sysselsetting i alle næringer i hele Norge.